

Stichting Für Elise

Beleidsplan Nihon no Hanga Japans prentenkabinet

Jaarlijkse update, versie april 2014

DOEL – MISSIE – BESTAANSREDEN

Introductie

Gedurende de afgelopen 25 jaar hebben de heer en mevrouw Wessels een collectie Japanse prenten samengebracht die uniek is en door haar focus op de 20ste eeuw haar gelijke niet kent in de Westerse wereld. De verzameling, inmiddels bestaand uit zo'n twee duizend stuks kenmerkt zich door een aantal aspecten:

1. Er is een heldere focus op de 20ste eeuw, met een nadruk op het interbellum
2. Er is een focus op de beide dominante stromingen binnen de Japanse prentkunst: de Shin hanga (oftewel de 'nieuwe prentkunst') en de Sōsaku hanga (de 'creatieve prentkunst').
3. Er is een focus op kwaliteit, dat wil zeggen op prenten die in nagenoeg vlekkenloze conditie verkeren.

Deze duidelijke richting die gekozen is heeft tot een verzameling geleid die museaal van kwaliteit is en bovendien een aanvulling betekent op datgene dat traditioneel in musea in Europa en de Verenigde Staten aanwezig is.

Er is besloten om de collectie onder te brengen in een stichtingsvorm. Het doel van de stichting is tweedelig: (a) de belangstelling en kennis van de 20ste eeuwse Japanse prentkunst in al haar facetten te vergroten bij het algemene publiek en (b) onderzoek en kennisontwikkeling over de 20ste eeuwse prentkunst te faciliteren.

Kunsthistorische achtergrond

Rondom 1900 was de traditionele Japanse prentkunst op sterven na dood. De Japanse grafiek van toen, gemaakt met behulp van houtblokken, kon de concurrentie niet meer aan met de meer moderne vormen van reproductie, met name lithografie en fotografie. Daarnaast was de sociale context van de 19de eeuw sterk veranderd. Het leven, gecentreerd rond een rijke middenstand in Tokyo veranderde razendsnel en het belang van traditionele vormen van amusement zoals het Kabuki theater, de theehuizen, en de gelegaliseerde uitgaanswijken namen snel af. Aangezien de prentkunst zich altijd hand in hand had ontwikkeld met deze vormen van amusement, kwam deze tak van kunst in een neergaande lijn.

Daarnaast verdwenen in hoog tempo kwalitatief hoogwaardige 18de en 19de eeuwse prenten naar het buitenland (alleen de kunsthandelaar Hayashi Tadamasu exporteerde al 160.000 prenten in een periode van 10 jaar (1884-1894) naar Parijs).

Aan het begin van de 20ste eeuw nam een uitgever, Watanabe Shōzaburō het voortouw om hier iets aan te doen: hij zocht naar het in stand houden van de traditionele handvaardigheden met daarbij de vaste rolverdeling tussen uitgever, kunstenaar, bloksnijder en drukker, en tegelijkertijd probeerde hij een 'modernere' vormtaal te vinden. Door aansturing van een aantal vroeg 20ste eeuwse kunstenaars vond hij wat hij zocht en de

'Nieuwe prentkunst' was geboren, gestoeld op de oude arbeidsverdeling maar met een nieuw elan.

Tegelijkertijd ontwikkelde zich een andere beweging, met als inspiratoren kunstenaars die rond de eeuwwisseling naar Europa waren gegaan en daar de ontwikkeling van de Westerse grafiek hadden aanschouwd. Zij zagen dat Europese grafici het hele productie proces van hun prenten in eigen hand hielden en dat hun oplages heel klein waren. Dit appelleerde aan deze groep en in de zeer actieve kunstkringen van Tokyo ontstond de 'Sōsaku hanga' prentkunst, een sterk westers geïnspireerde kunstvorm die zich afzette tegen de commercialiteit van de Shin hanga beweging en benadrukte dat alle aspecten van prentproductie in handen van de kunstenaar moesten blijven.

De collectie

De collectie van de heer en mevrouw Wessels bevat beide stromingen en dat is dus volstrekt uniek. Gezien de enorme zeldzaamheid van de Sōsaku hanga prenten (die in zeer kleine oplagen zijn vervaardigd) en de daaruit voortvloeiende kosten, is het voor publieke instellingen bijna ondoenlijk om een representatieve collectie op dit gebied op te bouwen. De openstelling van de verzameling zal betekenen dat naast het Rijksmuseum Volkenkunde in Leiden en het Rijksprentenkabinet in het Rijksmuseum Amsterdam, een derde grote instelling wordt gecreëerd met een internationaal gerenommeerde selectie Japanse prenten. Binnen de collectie zijn een tweetal thematische zwaartepunten: stedelijke landschappen en de vrouw. Aangezien die beide onderwerpen in beide tradities zoals boven geschetst, zijn verzameld, is er binnen de collectie ruime mogelijkheden tot interne vergelijking en contrastering.

Benutting van de collectie

De circa twee duizend prenten zijn gescand, in een geïllustreerde database opgenomen en grotendeels in detail beschreven. De prenten zijn van passe partouts voorzien en systematisch opgeborgen in archief dozen.

Er is een conservator op freelance basis (Chris Uhlenbeck) aangesteld die de collectie heeft beschreven en die de verdere benutting en uitbreiding van de verzameling zal begeleiden. Keizersgracht 586 is verbouwd om een museum functie te kunnen vervullen met beperkte openstelling. Er is een studie ruimte met een tweetal computerterminals teneinde de database te raadplegen en om de prenten op te vragen. Deze ruimte, samen met de bel-etage en de tweede verdieping vormen de expositieruimten voor tijdelijke tentoonstellingen. Verder is er een bibliotheek met alle standaard literatuur op het gebied van Japanse prentkunst, en de 20ste eeuw in het bijzonder. Tot slot is een prachtige Japanse kamer aangelegd.

Op dit moment worden er twee tentoonstellingen per jaar georganiseerd met publieke openstelling tijdens de maanden Mei en November. In de periode 2009-2013 zijn er steeds catalogi ter begeleiding van de tentoonstellingen geproduceerd (zie website).

Studenten, verzamelaars en ander geïnteresseerden kunnen na afspraak de collectie raadplegen.

Tevens is het de bedoeling dat binnen- en buitenlandse instellingen een beroep kunnen doen op de collectie voor bruiklenen.

Tot slot is het voornemen aanwezig om kant en klare tentoonstellingen aan te bieden aan nationale en internationale museale instellingen, inclusief catalogus.

Nihon no hanga produceert een digitale nieuwsbrief waarmee het belangstellenden op de hoogte houdt. Op dit moment hebben 1700 mensen zich geabonneerd.

Tijdens de tentoonstellingsmaanden worden wekelijks gratis rondleidingen georganiseerd door de assistent-conservator.

Regelmatig worden er ontvangsten met lezingen cq rondleidingen georganiseerd voor diverse groeperingen uit de samenleving.

BESTUUR EN ORGANISATIE

Raad van advies

Er is een Raad van Advies met daarin vertegenwoordigers van de musea en prentwereld. Deze Raad van Advies adviseert het bestuur, de dagelijks uitvoerenden en de voorzitter omtrent het te voeren beleid. Daarnaast geeft zij haar visie op de ontwikkelingen in de kunst- en museumwereld. Minimaal 1 maal per jaar komt zij bijeen. De Raad van Advies leden verrichten hun taken onbezoldigd. De huidige Raad van Advies bestaat uit:

Annabelle Birnie, directeur Het Drents Museum

Sjraar van Heugten, conservator en Van Gogh deskundige

Koji Miura, directeur HIJNK, tentoonstellingsproductie en museale uitleen met name van en naar Japan

Jane Turner, directeur Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum Amsterdam

Conservator en dagelijkse leiding

De dagelijkse leiding is in handen van Elise Wessels. Chris Uhlenbeck, de free-lance conservator, beheert de collectie en geeft met zijn medewerkers (assistent-conservator en technisch medewerker) de diverse projecten vorm en zorgt voor de uitvoering en realisatie. Het is de bedoeling om eventueel ook stage plaatsen te bieden voor studenten Kunstgeschiedenis, Japanologie of Museologie.

Bestuur

Het bestuur wordt gevormd door:

Elise Wessels (voorzitter)

Cees Wessels (lid, ondernemer)

Jaco Geerlof (penningmeester/secretaris)

Willem van Gogh (lid, Van Gogh museum)

Menno Fitski (lid, Hoofd conservator Aziatische kunst, Rijksmuseum Amsterdam)

Het voltallige bestuur is onbezoldigd en er zijn voor hen geen vaste onkostenvergoedingen. Er zijn geen werknemers.

BELEIDSPLAN

Inkomsten

De Stichting heeft inkomsten nodig om enerzijds haar operationele kosten te kunnen voldoen en anderzijds haar prentencollectie te kunnen aanschaffen, onderhouden en op museaal kwaliteitsniveau te houden.

Sedert haar bestaan hebben de heer en mevrouw Wessels diverse gerichte schenkingen gedaan om voldoende inkomsten te waarborgen voor de Stichting.

Bijverdiensten welke in beperkte mate bijdragen aan de inkomsten van de Stichting zijn vergoedingen voor uitlenen van tentoonstellingen, giften van derden, en het op bescheiden schaal verkopen van catalogi.

Tot en met 2014 zijn er voldoende inkomsten gegenereerd om de uitgaven te kunnen doen.

Vermogen van de stichting

Van de door de heer en mevrouw Wessels bijeengebrachte prentencollectie zal de 'kerncollectie' eigendom worden van de Stichting door middel van aankopen uit haar ter beschikking gestelde middelen. De Stichting is inmiddels eigenaresse van een deel van de hiervoor omschreven prentencollectie en zal de komende jaren deze collectie verder uitbreiden tot de 'kerncollectie'.

Actuele beleidsplannen t/m 2016

2014

In 2014 zijn er 2 tentoonstellingen met lezing van conservator Chris Uhlenbeck.

De eerste op vrijdag 9 mei 2014 met als thema 'Wood, Paper, Ink: Technical Perfection in 20th Century Japanese Printmaking'. Na 10 tentoonstellingen met 10 thematische catalogi zal deze tentoonstelling een ander karakter hebben. Deze zal gaan over de speciale technieken die gebruikt werden door de kunstenaars, ontwerpers en drukkers om te komen tot de magnifieke prenten.

De tweede tentoonstelling is op donderdag 6 november waarbij het thema 'The Poetry of Rain and Snow' centraal zal staan. Er zijn 90 prenten geselecteerd welke de belangrijkheid van het genre regen en sneeuw zullen tonen.

Beide tentoonstellingen zullen volgens een bezoekschema met beperkte openingstijden bezocht kunnen worden, welke via de nieuwsbrieven en website te volgen is.

2015

In April 2015 zal de een overzichtstentoonstelling van het werk van Takehisa Yumeji (1884-1934) worden gehouden. Deze kunstenaar waaraan in Japan zeven musea zijn gewijd is in Europa en de Verenigde Staten nog niet uitgebreid belicht. Er zal hierbij een omvangrijke catalogus in de Engelse taal verschijnen, de eerste publicatie in een Westerse taal aan Yumeji gewijd (in samenwerking met de gerenommeerde academische uitgeverij Brill). Daartoe heeft Nihon no Hanga in 2012 de opdracht verleend aan twee onderzoeksters (uit Duitsland en Japan).

Er wordt gestreefd naar het uitlenen van de Yumeji tentoonstelling aan buitenlandse instellingen, met name in Europa.

In de herfst van 2015 zal een nader te bepalen thematische tentoonstelling te zien zijn.

2016

In maart 2016 zal een grote overzichtstentoonstelling van hoogtepunten uit de collectie van Nihon no Hanga te zien zijn in Collection Baur, te Geneve (Zwitserland). Daarbij zal ook een catalogus verschijnen die voor het eerst de dialoog tussen de in de collectie vertegenwoordigde stromingen zal benadrukken.

In Juni 2016 wordt een vergelijkbare overzichtstentoonstelling te zien zijn in de Phillips vleugel van het Rijksmuseum te Amsterdam. Het Rijksmuseum publiceert ook daar een catalogus voor.

FINANCIERING EN FINANCIEN

De stichting is geheel uit private middelen gefinancierd. Voor individuele projecten, zoals publicaties en tentoonstellingen zullen ondersteunende subsidies worden gezocht.

De jaarrekening wordt samengesteld door administratie- en belastingadvieskantoor Zuidervliet en Turkenburg uit Alphen aan den Rijn.

De jaarstukken 2013 zijn te downloaden via de website.